

Гъаж къылывгъа гъазирлик юрюле

ГЪАЖ 2015

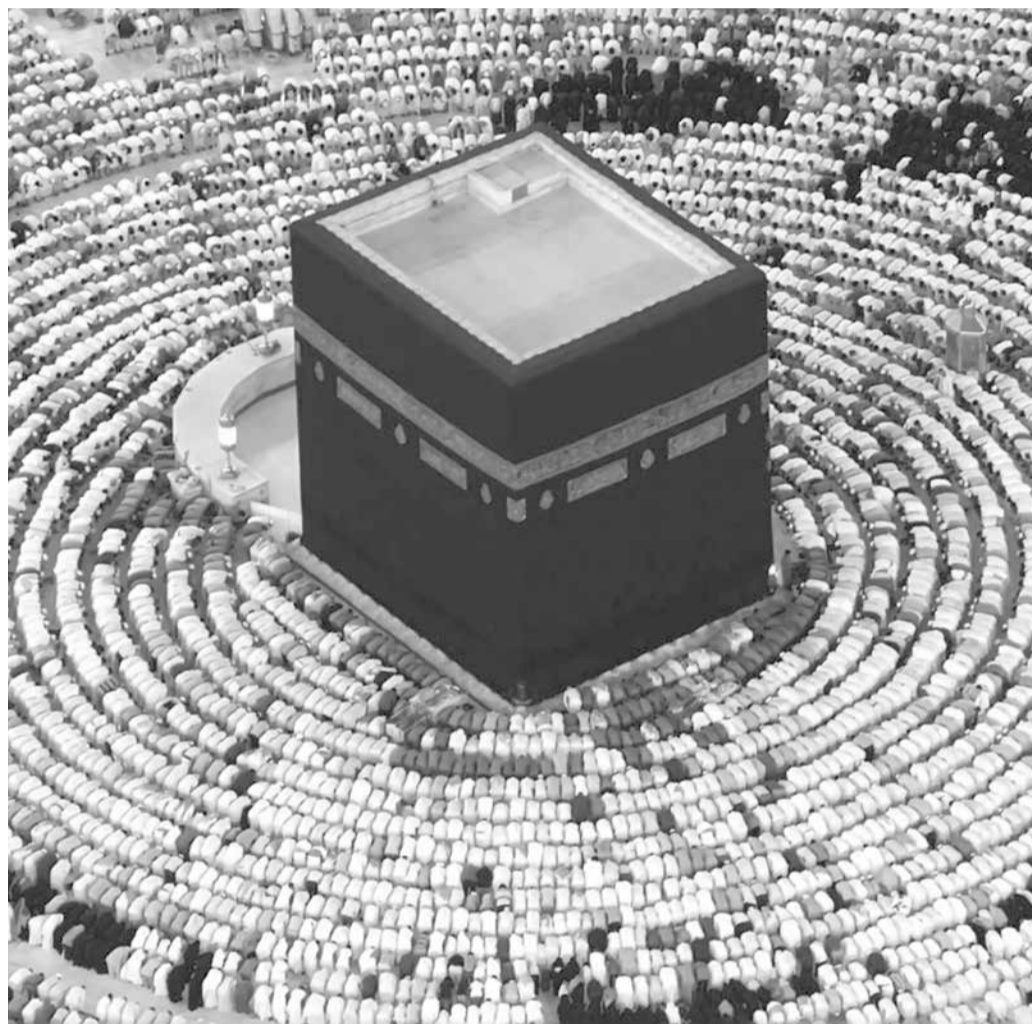
Артдагы гюнлерде «Ас-салам» газетни редакциясында бу йылгъы болажакъ гъажны гъакъында пикру алышдырыв болду. Лакъырлашывда Дагъыстанны Бирикген гъаж-центрины ёлбашчысы Агъмат гъажи Гъабибов, гъаж ишлени юрютеген Дагъыстанны муфтисини кёмекчиси Магъаммат гъажи Гъажиев ва «Ас-салам» газетни баш редактору Азиз Мичигишев ортакъчылыкъ этдилер.

Бу йыл дагъыстанлылагъа гъаж къылмакъ учун 6 200 ер гёрсетилгенни эсте салайыкъ ва шо алдындагы йылдан 200 ерге кёп. 2015-нчи йылгъа Россия учун гъаж квоталаны умуми санаву буса 16 400 ер. Сыйлы ерлеге барагъанлар сентябрь айны 6-нда ёлгъа чыкъмагъа башлажакъ ва шо айны ахырларына гери къайтажакъ.

«Ас-салам» газетни баш редактору Дагъыстанны Бирикген гъаж центрины ёлбашчысына гъаж къылыв ишлени барышыны гъакъында айтмакъны тиледи. Агъмат гъажи Гъабибов ачыкъ этген кюйде, гъалиге квоталар толмагъан, гъаж къылма сюегенлеге бош ерлер бар.

– Документлени къабул этеген болжал 15-нчи августгъа ерли артгъа теберилген, шо саялы токъташып битмегенлер учун, документлени гъазирлемеге гъали де заман бар. Гъаж къылмагъа сюегенлер пластик ичириги булангъы заграниспорт (10 йыллыгъысын), 3x4 размерли уьч сурат, россия паспортну копиясын алып гелмеге тарыкъ. Шу документлер ва акъча да булан Магъачкъала шагъардагы Захарочкинни аты булангъы орамдагы, 49 номерли бинагъа гелмеге бола. Мунда «Марва-Тур» ва «Караван Тревел» деген турфирмалар ерлешген. «Равза-Тур» да йыракъда тююл: Магъачкъаладагы Баш жума межитни къырындагы «Сальва» деген бинаны экинчи къабатында.

Ол къошгъан кюйде, ёл гъакъны оылчевю 2 900 доллардан 3 800-ге ерли. Масала, «Марва-Тур» булай стандартланы таклиф

эте: «Иорданс рейс» - 2 900 доллар; «Минимум» - 3 100 доллар; «Эконом» - 3450 доллар; «Стандарт» - 3 700 доллар; «Стандарт плюс» - 3 800 доллар; «Люкс» - 5 900 доллар.

Агъмат гъажи айрыча белгилеген кюйде, эсгерилген бары да рейслерде гъаж къылагъанлагъа гюнде эки керенлик аш бериле ва къонакъуьиден зияратлагъа ерли тегин автобус да гёрсетиле. Эсгерилген рейслеге харж чыгъаргъанлар дагы бир затгъа да акъча харжламай гери къайтмагъа бола.

Оьз гезигинде Магъаммат гъажи Гъажиев Дагъыстанны муфтиты гъажгъа нечик гъазирлегенни гъакъында айтды.

– Артдагы йылларда Дагъыстанны муфтиты къатты кюйде булай талап салгъан эди: гъажгъа янгъыз биринчилай барагъанланы йибермек. Шолай бу йыл да этмеге сюе эдик. Амма улкебизде экономика гъал авур болгъан саялы, квоталар толмай эди ва шо саялы муфтит бу йыл алда баргъанлагъа да гъаж къылмагъа ёл кюйду.

» 3

Номерде:

Дагъыстанны муфтисини жамиятланы вакиллери булан ёлукъгъан

Сени оьктемлик харап этер

АКЪАБИД: Илмугъалдан биринчи къысым

Къутгъарылгъан оразаланы нечик тёлеме герек?

Гезикли Рамазан ай тамамланды; кёплер ораза тутду, тек бир тайпалар, гъар тюрюлю себеплеге кюрчюленип, гъеч ораза тутмады, кёбюсю гезиклерде: «Булай яллавада ораза тутма бажарыламы! Нече де гюн узакъ!» деген ёрукъдагы ва оьзге сёзлени кёп эшитме бола эдик. Тек оразаланы къутгъаргъан хыйлы бусурманлар, шоссаят болмаса да, буса да, бир тюрюлю яшав гъаллагъа гёре, ораза тутувну агъамиятын, ону къутгъарывну гюнагъыны авурлугъун ангалай ва къутгъарылгъан оразаланы тёлемекни къастын эте. Буса да, оразаланы тёлеп тутувдан къайры, кюду тёлеме де тюшегенни гъакъында англаву ёкъ. Бир-бирде булай да бола, адам, ораза тутмайлы яда уьзюрю себеплеге гёре оланы къутгъарып, тек оланы тёлемейли бу дюнъядан гете. Тек кёбюсю шолай гезиклерде оланы варислери оь-

люню алдында борчларын билмей, шолай гъалларда шарият оьзлени негер чакъырагъанны англамай. Бу макъалада биз, иншааллагъ, борч оразаланы тёлеп тутувну бир тюрюлю ёлларын англатмакъны къастын этербиз.

Ким Рамазан айны оразасыны бир гюнюну сама, масала, аврувуна гёре, къутгъаргъан буса, гелеген Рамазан ай болгъунча шоланы тёлеме борчлу. Дагы ёгъесе, яни, эгер оразаланы къутгъаргъан адам гелеген йылгъы Рамазан ай етишгенче шоланы тёлемесе, оланы тэлегенден къайры, дагы да кюду тёлеме де герек. Гелеген Рамазан ай етишгенче бир мудну оьлчевюнде кюду тёлеме борчлу. Мисал учун ораза аврув себепли къутгъарылгъан, гелеген Рамазан айгъа ерли оразаланы тёлеме имканлыгъы болгъан буса, шолай гезиклерде кюду тёлеме герек.

Эгер шо авруву себепли гелеген Рамазан айгъа ерли ораза тёлемеген буса, кюду гъар йыл бир мудгъа арта. Мисал учун, эгер ораза беш йыл алда къутгъарылгъан ва оьз заманында тёлемеген буса, (гезикли Рамазан ай етишгенче), гъар ораза учун, бир муд тююл, беш мудну оьлчевюнде кюду тёлеме тарыкъ. Оразалар тёлеген мюгълетден тутуп мудланы санавуну артыву токътала. Мисал учун, эгер беш йыл алда бир ораза къутгъарылгъан, тек уьч йыл алда тёлемеген буса, кюдуну оьлчевю беш муд тююл, янгъыз уьч муд болажакъ.

Ораза тутмагъа изну берилеген олай да шоланы алгъасавлу кюйде тёлеме тюшмейген, гюнагъ болмайгъан, кюду салынмайгъан себеплеге изну берилеген сапар, аврув, яшгъа авурлукъ, нарыстагъа эмчек берив ва къартлыкъдан къарывсузлукъ.

» 6

Дагъыстанны муфтиси жамиятланы вакиллери булан ёлукъган

Июль айны ахырынчы гюнлеринде ДР-ны муфтиятында республиканы жамиятларыны вакиллери Дагъыстанны муфтиси Агъмат гъажи Абдулаев булан ёлугъуу оьтгерилген болган.

Агъмат гъажи Абдулаев Буйнакск районну вакиллери булан Буйнакскден Оьр Къазаньшгъа барагъан янгы ёлну къурулушуну гъакъында пикру алышдырдылар. Янгы

ёл белгили алим, уллу шайх Сайфулла Къади Башларов гёмюлген къабурлагъа юртгъа гирмей тувра баражакъ.

Бу уллу алимни зияраты хыйлы бусурманланы оьзюне тарта ва йылы узгъында ол гёмюлген ерге гелегенлени санаву бирт де аз болмай. Зияратгъа гелегенлени шолай кёллюгю юртда яшайгъанлагъа четимликлер эте. Шо

саялы юртгъа гирмейли тувра тышдан таба зияратгъа элтежек янгы ёл оьркъазанышлылагъа хыйлы энгилик гелтирмеге герек деп къаравуллана.

Эки жума алдын янгы ёлну къурулушну масъаласын республиканы муфтиси Агъмат гъажи Абдулаев гётгерген эди. Шо гъакъда муфти Буйнакск районгъа сапар этип де гелди.

Къырымны полициячылары Ислам дин булан таныш болду | Сюнетте гёре ахыр ёлгъа салыв

Июль айны ахырларында Къырымны муфтисини орунбасары Айдер Исмайылов Симферопольда къуллукъ этеген полициячылагъа Ислам динни кюрчюлерини гъакъында лекция охуу. Бу ёлугъуу полициячылары сиптечилигине гёре оьтгерилди.

Низам сакълавгъа ва ихтиярланы якълавгъа ишин багъышлагъанлагъа имам Ислам динни аслу кюрчюлерини, Мугъаммат Пайхаммарны пайхаммарлыкъ ёлуну, Къуръанны гъакъында къысгъаракъ, тек тындырыкълы маълумат берди.

«Динни къанунлары, ибадат, ругъкъылыкъ мердешлер бары да динлерде бир йимик. Башгъалыкълар оланы англавлукъда бола. Масала, хачпереслеге де, бусурманлагъа йимик, Есибизге къуллукъ этмеге, ораза тутмагъа, садагъа бермеге гёрсетилген. Шолар башгъа къайдада ва оьзге къалипде этилмеге бола, шо да гъар пайхаммар яшагъан вакътите ва жамиятны гъалына гёре болгъандыр. Шолайлыкъ буса бары да маълуматлар бир ерден гелгенни ачыкъ эте, Есибиз динни адамланы яшавун, аралыкъларын кюйлемек, онгармакъ учун йибергенин англага» – деп имам ташдырып айтды. Ол жыйылгъанлагъа жигъат деген сёзю герти ва толу маънасын да ачыкъ этди.

Чыгъып сёйлеген гысап этеген кюйде, Ислам динни ачыкъ юзюне тамгъа салмагъа къарамакъ – бир-бир адамланы, гюплени алдына салгъан мурады, олар адамланы арасында оьчлюк, ачувлукъ, питне салмагъа къаст къыла. Бу яман ишге гъатта информация къураллар да къошулагъан ва питнени оьрчюкдюреген гезиклер де болмай къалмай. Олар бир адам яда бир гюп этген ишге асасланып, сав динге айыплав этмеге къарайлар. Муфтисини орунбасары айтгъан кюйде, насипге Къырымда тюрлю-тюрлю динлени бир-бири булангъы аралыгъыны тарихи кёл теренге гете, мунда дин себеп болуп къаршы турувлар да болмагъан, терсине, гелишли яшав оьмюр сюрюп гелген. Бир майданда къырым ханлардан берли тизилген ва бирлери гъатта гъали болгъунча да межитлер, килисалар ва синагогалар ерлешгени де шогъар шагъат.

Гъали-гъалилерде Хасавюрт районну маданият, милли политика ва дин ишлеге къарайгъан ерли администрацияны бёлгюнде «Сюнетте гёре ахыр ёлгъа салыв» деген теманы айлансында «дөгерек стол» оьтгерилди.

Бу жыйын эсгерилген бёлгюню ёлбашчысы Идрис Загаловну сиптечилиги булан оьтгерилди ва онда районну Центральный китапханасыны къуллукъчулары да, адатлангъан маданиятны Центрыны ишчилери де ортакъчылыкъ этди. Чыгъып сёйлемек учун жыйынгъа дин ишлени бёлгюню маданият бёлгюню ахтарычусу Исрапил гъажи Давутгъажиев чакъарылгъан эди. Оьзюню сёйлевюнде Идрис Магъамматович айтгъан кюйде, маданият къуллукъчулары дин булан байлавлу бир-бир соравлары бола. Дин агъвалатларда адамланы соравлары тувмай болмайдыр, амма олагъа тюз ва

тындырыкълы жавап тапмакъ ва кимге сорапмакъ оьзю де маъналы ва агъамиятлы масъала. Шолай соравланы арасында бусурманланы гёмюв ишлерде кёл яйылгъан хаталаны гъакъында айтды, шариатдан чыгъагъан гезиклени ачыкъ этди, англатыв маълуматлар берди.

Имам язгъанын толумлашдырып, Исрапил гъажи Давутгъажиев бусурманланы гёмюв ишлерде кёл яйылгъан хаталаны гъакъында айтды, шариатдан чыгъагъан гезиклени ачыкъ этди, англатыв маълуматлар берди. Аллагъа макътав болсун, жыйылгъанлар барысы да пайдалы насигъатлар алды.

Ер юзюнде межитлени санаву артып тербей

Ахтарывлар ачыкъ этген кюйде, гъалиге дюнъяда 3 600 000 межит бар. Орта гысапда гъар 500 бусурман адамгъа намаз къылагъан бир уй тие. Ер юзюню халкы йыда 1,3 процентте артагъанын гысапгъа алса, 2019-нчу йылгъа межитлени санаву 3 850 000 ерли артажакъ.

Шогъар да къарамайлы, межитлер етишмей ва оланы къурулушу Ислам динни юрютегенлени оьсюп тербейген санавундан артда къала. Масала, Европада межитлени санаву етишмейгени ачыкъдан ачыкъ гёрюне. Шолай, Францияда бу йылы башына межитлени санаву 2200

эди ва шо санав эки керенге артмагъа тарыкъ, шолайлыкъ булан гъатта ерли гъакимият да рази. Британияда буса, 2 миллион бусурман яшай, межитлени санаву да 2 000, демек бир минг адамгъа бир межит тие.

Россияда иманы барланы санаву эки керенге артгъан

Яшавунда дин кёмек эте деп айтагъан россиялылары санаву артдагъы 25 йылы ичинде эки керенге артгъан – 23-ден 55 процентте ерли. Шо гъакъда сорап-алыв ишлер юрютген сонг, жамият пикруну ахтарагъан Бютюнроссия центры билдирген. Этилген натижалагъа гёре, 55-ден 39 процентте ерли дин яшавунда кёмек этмеген деп айтагъанланы санаву да кемиген. Амма шону булан бирче сораплагъа жаваплар бергенлер 1990-нчы йылдан эсе гъали динни ягъанлагъа алда йимик инамлы тюзюл.

Демек, 25 йыл алда дин англавлар жамиятгъа пайда бережекге разилер 61 процент болгъан, гъали буса шогъар разилени санаву янгыз 36 процент. 25 йылы ичинде дин ангваланы йыву жамиятгъа зарал гелтире деп айтагъанланы санаву 5 процентден 23 процентте ерли артгъан. Ондан къайры, оьзлени уьню къырыйында дин къуллукълар учун бина тизилгенге разилени санаву (эгер

шо оьзлер юрютеген динни бинасы буса) 48 процентте ерли артгъан, тек башгъа динники ачыла буса разилени санаву эки керенлеге ювукъ аз болгъан.

<p>Учредитель Благотворительный фонд «Путь». Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана</p> <p>Редакционный совет Председатель редакционного совета муфтий РД Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ</p> <p>Главный редактор Абдул-Азиз МИЧИГИШЕВ</p>	<p>Канонический редактор Абдулла АДЖИМОЛЛАЕВ</p> <p>Дизайн, вёрстка Мухаммад МУСАЕВ Иса ОМАРОВ</p> <p>Менеджер Абдусабир АХМЕДОВ</p> <p>Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.</p>	<p>Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24 сентября 2010 г. Индекс 51325 При перепечатке ссылка обязательна.</p> <p>Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам». Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр-т Акушинского, 20.</p> <p>Заказ № _____ Сдано в печать 2 августа 2015 г. в 18:15 Тираж 2. 300 экз.</p>	<p>Адрес редакции 367015, РД, г. Махачкала, ул. Аскерханова 13а.</p> <p>Телефоны: Редакция: (8722) 51-85-22. Подписка и доставка по г. Махачкале: 914-222. по Республике Дагестан: 8-988-699-28-24.</p> <p>E-mail: assalamweb@gmail.com; www.assalam.ru</p>
--	---	---	---

Гъаж къылывгъа гъазирлик юрюле

1 « Дагъыстанны муфтияты гъаж къылагъанлагъа уьч турфирма-ны таклиф эте: «Марва-Тур», «Караван Тревел», «Равза-Тур». Артдагъы йылланы ичинде бу компаниялагъа бир арза да этилмеген. Сауд Арабыстан да бу турфирмаланы дагъыстанлы фирмалардан лап яхшылары деп айыра, – деп англата муфтини кемекичи. Магъаммат гъажи бизин якълы бары да бусурманланы агъамиятын булай масъалагъа бакъдырды. «Арт заманларда Дагъыстанда 100 минг манатгъа гъаж турлар сатагъан фирмалар ара чыкъгъан. Шолай болуп болагъан иш тюзюл! Мычыгъыш республиканы гъукуматындан кемекич алагъан хоншу республиканы турфирмалары да гъатта 3 200 доллардан учуз сатмай пугъваларын».

«Мисалгъа болгъан бир ишни гъакъында айттайым. Гетген йыл Иорданияда бизин айыбыбыздан тюзюл бу пачалыкъда рейсни артгъа теберив болду. Биз гъаж къылагъанлар эсен-аман уьуне къайтмагъа болсун учун 70 минг доллар теледиклер. Амма сиз учуз турлар сатып ала бусагъыз, не буса да ала-саладан болуп гетсе, сизге кемекич этежелек болмажакъ. Демек, 100 000 манат –янгыз ёлгъа чыгъагъан багъа, олагъа аш берилмей, транспорт булан таъмин этмей, медицина къарав да болмай», – деп англата муфтини кемекичи.

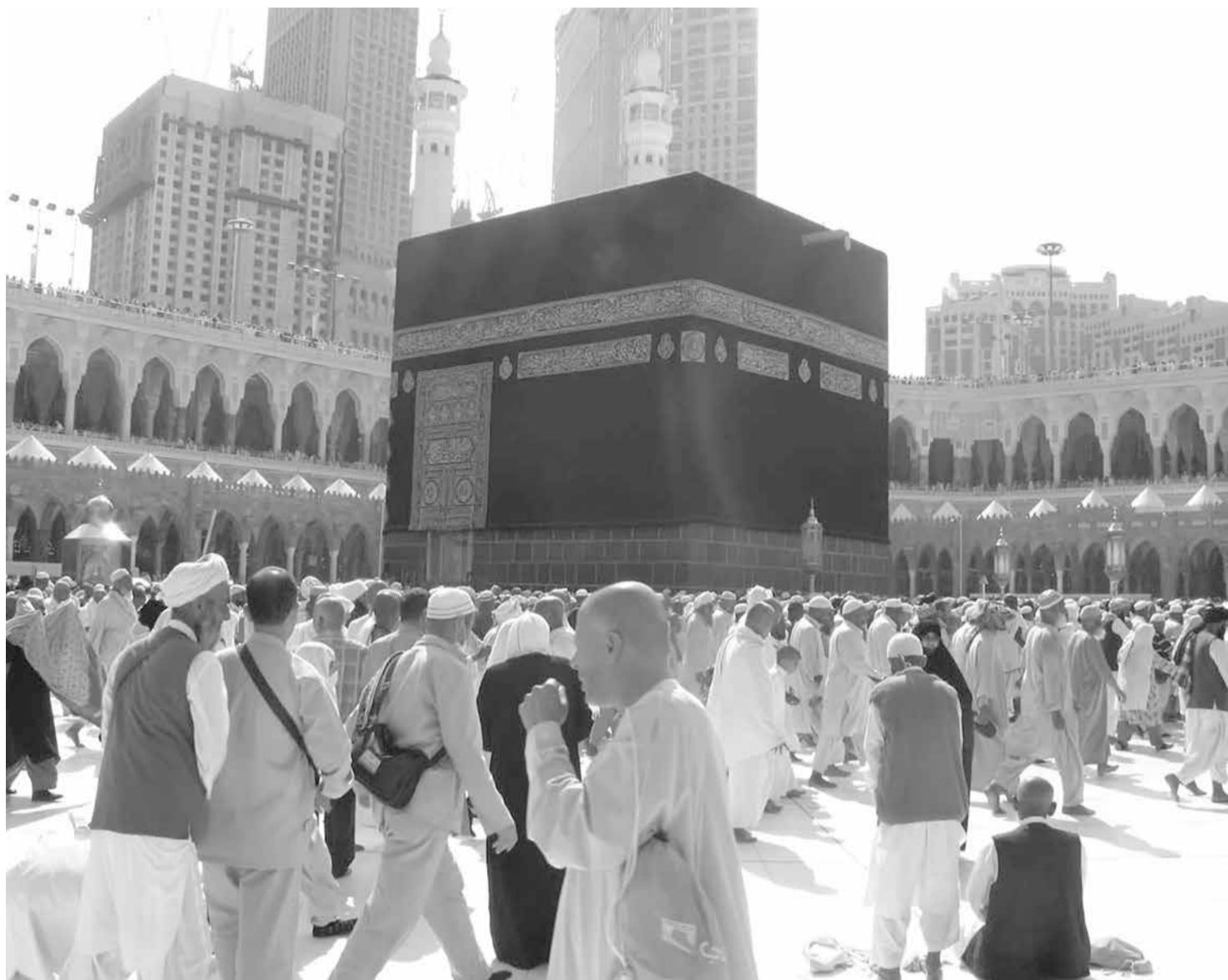
Магъаммат гъажи къошгъаны йимик, муфтият бары да турфирмалагъа аш булан таъмин этивню билетни багъасына гийирмеге таклиф эте. Ол булай деп англатыв берди: «Гъали-гъалилерде мен Сауд Арабыстандан къайтдым ва орта даражалы кафеде олтуруп ашамакъ бир адам учун 50 реалгъа ювукъ акъча герек, шо буса 700 мантдан да кеп».

Эгер турфирма гъаж къылагъанланы тегин аш ва транспорт булан таъмин этмей буса, адамланы таксиге кеп акъчасы гете. Шолай бола, гъажны вакътинде таксистлер багъаларын ажайып гетерегени саялы. Таксиге берилеген харж гъатта ёлну оьлчевюне чыгъып гетмеге де бола.

Муфтини кемекичи гъаж къылагъанда бары да мердешлени герекли кюйде эмесе гъаж саналмай къалмагъа да бола деди. Шолайлыкъдан сакъ болмагъа тарыкъ. Хата йиберилип гетсе, гъажны бир рукнуса этилмесе, олай адам янгыдан гъаж къылмагъа борчлу. «Шо саялы биз эгерилген фирмалагъа гъар 40 адам учун бир ёлбашчы токъташдырмагъа таклиф этебиз. Ол ёлбашчы гъаж къылмакъ учун толу билими булангъы адам болмагъа тарыкъ. Ол адамларда тувулунмагъа болагъан соравлагъа жавап берип болмагъа да герек», – деп хабарлай Магъаммат гъажи.

– Гъаж къылмагъа онгарылгъанланы нечик гъазирлей?

– Биз гъаж къылывгъа уьч къабат кемекич системаны танлагъанбыз. Биринчи абатда ерлердеги имамлар гъаж къылагъанлагъа гиришив дарслар бермекни таклиф этебиз. Экинчи гезикде Магъачкъалада жыйынлар оьгериле, мунда рейслени ёлбашчылары гъаж къылмагъа барагъанлар булан ёлугъалар. Мунда Каабаны макетини айланасында ону айланыв (таваф) нечик этилегени англатыла ва суратлана. Мердешлер нечик ва къайсыны алдында къайсы этилегени де ачыкъ

этиле. Не зат борч, не зат суннет экени белгиле. Гъазирликни уьюнчю даражасы буса сыйлы ерлерде этиле. Гъар гюн яссы намаздан сонг къонакыуьню фойесинде жыйылып рейслени ёлбашчысы ва алим тангала не этиле-жекни гъакъында айта, лекциялар охуй ва соравлагъа жавап бере. Ондан къайры, биз «Гъажны гъакъында къысгъаракъ» деген китапчалар, дисклер оьлешебиз.

– Гъажны вакътисинде турфирмалар ва гъаж къылагъанлар не йимик масъалалагъа къаршы бола?

Бу соравгъа Дагъыстанны Бирикген гъаж центрыны ёлбашчысы Агъмат гъажи Гъабибов жавап берди. – Тамаша гёрюнесе де, сыйылы ерлерде турфирмаланы аслу иши – гъаж къылагъанлар таселип къалмасны гъайын этмек. Эгер шолай болуп гетсе, гъаж къылагъан гъар адамны хас бейджиги бола, онда тарыкълы бары да маълумат язылып бола ва шону кемекич булан рейсни ёлбашчысы яда Дагъыстан гъаж миссиясы булан аралыкъ тутмагъа бажарыла.

Аслу гезиклерде биз гъаж къылагъанлагъа агъамиятын тас этмесин деп ёрайбыз, ёлбашларындан артда къалса, къаршы ёлукъгъан полициячыгъа барып: «Россия, Дагъыстан» деп айтмагъа уьйретебиз. Полициячы оьгар кемекич этмей къоймас. Шону булан бирче, халкъ арада бир-бирин гёрюп, айырып, танып болсун учун, биз адамларыбызгъа айры огуракъ тигебиз. Этеген бу бары да гъаракатыбыз арагъа чыкъмагъа болагъан масъалаланы чемекич кемекич этегени геребиз. Онда болагъанда акъчасын да айрыгъа киседе сакъламагъа герекни унутма тюзмей. Адамлар сыйлы ерлеге гелип, бары да зат тетекейсиз деп парахат болмагъа

бола. Амма ша таза ерлеге нас негелер булан гелегенлер де ёлукъмагъа бола. Гъайсызлыкъ акъчасыз къоягъан гезиклер де болгъан. Токенлерде сатыв-алыв этегенде де сакъ болмагъа тарыкъ. Нечик де, ёлбашчы булан гъакълаша турмакъ лап яхшы болур.

– Бир-бирде гъаж къылмагъа барагъанланы арасында аврувлар да бола. Шо масъала нечик чечиле?

Магъаммат гъажи:

– Биз шолай этилмесин деп ёрайбыз. Гетген йыл гъаж къылма бир-нече тайышгъан адам да баргъан эди. Шолар учун гъаж къылыв борч тюзюл, тек къардашлары оланы негер буса да йиберелер. Шолай эте буса, олар булан ёлдаш сама да болмагъа герек чи! Шолай болмаса, 40 адамгъа кемекич этмеге герекли ёлдашчы шо бир сакъатгъа байланып, оьзгелеге толу кемекич этип болмай къала.

Дарманлар булан таъмин этивню гакъында айтсакъ, медицина къарав якъдан дагъыстанлылар лап оьр даражалы кемекич ала, бизин докторлар ва оланы къараву инг яхшылары саналалар. Шолайлыкъгъа Россияны оьзге турфирмалары да мюкюр бола. Бизин докторлагъа гъатта африкалы ва европалы адамлар да кемекич излеп гелелер. Россиялы гъаж къылагъанлар да аслу гъалда медицина кемекич бизден ала-лар.

Олай да биз, гъаж къылмагъа барагъанлар авруву бар буса, оьзлеге тарыкълы дарманланы бир айгъа болар чакъы ёлгъа алмагъа таклиф этебиз. Аврувну гъакъындагъы выписканы да янында сакъламагъа яхшы болурну айтабыз, неге тюзюл докторланы тюз диагноз салмагъа имканлыгъы болмай къала. Выписка бар буса, янгыз дарманлар яздырса болуп къала.

– Гюплени ёлбашчылары не къайдагъа гере сайлана?

Агъмат гъажи:

– Инг башлап биз адамны дин билимлени даражасына къарайбыз. Ондан къайры, ол адамлар булан нечик къатнайгъанына, ортакъ тил табып болагъан кююне къарайбыз. Ёлбашчы халкъа арада оьзюн тутуп болагъан, сабур хасиятлы инсан болмагъа тийишли.

Магъаммат гъажи:

«Равза-Тур» деген турфирада гъар ёлбашчыны тергев, анкета этив къайда къоллана. Гъаж къылынгъан сонг, гъажилеге ёлбашчыны аты булангъы анкета оьлешине, ол да соравлагъа жавап бере туруп, ону ишине багъа бере. Сонг алынган далилге гере натижалар чыгъарыла.

Гъажны алдында биз адамлагъа ёлбашчылар тапшурабыз ва олар гёрсетген гъаракатындан оланы гележек иши де гъасил бола. Шолай, артда этилген натижалагъа гере ёлбашчыны иши багъалана. Арив ишлегенге савгъат бериле ва гелеген йыл да гъаж къылма ёл ачыла. Орта ишлеген ёлбашчы булан савболлашабыз. Осал ишлегени буса, ёл гъагъын телемеге борчлу бола. Бизин учун бир адам да агъамиятсыз къалмагъан герек.

Лакъырлашывну ахырында Агъмат гъажи де, Мугъаммат гъажи же гъаж къылмагъа Гъазирленегенлени бары да муратлары яшавгъа чыкъмакъны ёрады, къылып гелген гъажын Аллагъ къабул этсин ва олар барысы да эсен-аман уьйлерине къайтсын, деп айтды. – Гъажны тюз къылган адамны алда этилген бары да гюнагълары гечиле ва ол яшавун таза япыракъдан башлай, – деп ёлугъувны жамын Магъаммат гъажи чыгъарды.

Шамил Абдуллаев язът онгаргъан.

Танг намазны токыташдырывну дуруслугъу

Артадагы йылларда Дагъыстанда танг намазны дурус заманы къачан болагъаны гьаракатчы кюйде арагъа салынып ойланыла. Гьар бусурман учунгъу шо кюрчю масъала жамият арада гьар тюрлю янгылыш хабарланы ва пикру алышдырывланы тувдурду. Бу масъала социал сетлерде де жагъ кюйде арагъа салынып ойланылды. Шо масъаладан англаву барлар да, шондан кеп арекдеги адамлар да озлени пикруларын айтдылар.

Маълуматы екъ бир тайпа адамлар инамлы кюйде токыташдырагъан кюйде, азан къычырылгъандан сонг 20 яда 30 минут гетип ерге ярыкъ тюшюп гьрген, яни ерге ярыкъ тюшеген заман ташдырыв булан астрономия илмудан, шариатдан англаву бар адамлар машгъл болма герек. Ерге ярыкъ тюшювге герти кюйде тергевге буса бир нече далилени барлыгы гьажатлы: ачыкъ чакъ, адамлар яшавлукъ этеген ерлерден гьеч ярыкъ чыкъмайгъан кюйдеги толу къарангылыкъ, яхшы гьрнов болма герек. «Ассалам» газетни елбашчылары бу масъалада ахыранчылай аянылыкъ болсун учун урунуп къарама токыташгъан. Шону учун редакция абурлу алимлери баянылыкъ алмакъ учун, олар булан елукъгъан.

Агъмат гьажиде Исаев Юсуповну атын дагъы ислам институтну ректору: Юсуповну атындагы ислам институтну ректору Агъмат гьажиде Исаев инг алдын эстерген кюйде, намазны тюз заманы токыташдырмакъ учун билеген, токыташгъан ва шайлы яхшы адамлардан группа танглама герек. «Алда бизин алимлери, аталарыбыз, бабаларыбыз шотай этген. Бары да ерлерде – арап улкелерде де, башгъа пачалыкларда да – даим билеген адамланы бел-

гилей. Дагъыстанда бу масъала булан эки йылы боюнда, мен билеген кюйде, муфтиятны тапшуруву булан, токыташгъан ва шайлы яхшы адамлардан къурулгъан группа машгъл. Озлени ахтарывларында олар алгъан билимлерине таяна, неге тюгюл, тангны тувулува байлаву заманы тюз токыташдырмакъ мураддагы касбугъа уйренген», – деди Агъмат гьажиде Исаев.

Ол булай къошду: «Бу йыл Рамазан айны башында бу масъала гьаракатчы кюйде арагъа салынып ойланылгъангъа гьере, мен тангны тувува озюм хас кюйде тергев этме башладым. Янгы рузнама учун о гьронеми экен деп тергедим. Къурулгъан группада, менден эсе, артыкъ сынаву булангъы адамлар бар, бу масъалагъа гьере танг белгиге биз тавларда, тюз бойда, денгиз ягъада, юрлардан, шагъарлардан йыракъ ерлерде, электрик ярыкъ екъ бойларда тергев этдик. Натигада мен янгы рузнама бек тюз экенге тюшюндюм».

Магъамат гьажиде Магъаматов, ДР-ни муфтиисини кемекчиси

«Биз бары да масъаланы, шоланы ичинде аялагъа баянылыкълар беривлени де, герти кюйде танг белгиге суратлайгъан фиксны не ерукъда гьерме бажарылагъанни масъалаларын да ахтардыкъ. Шону булан бирге биз Сауд Арабистан, ОАЭ ва башгъа арап улкелери булан байлавлукъ тутдукъ. Олардан астрономияны, олай да танг къатывну герти кюйде шариат ягъын да билеген алимлери булан лакъыр этдик», – деди Магъамат гьажиде.

«ДР-ни муфтиятын кьанунлар бьлюгю токыташдыргъан рузнамадан эсе, танг 30-35 минутлагъа геч тува деген масъала гъали-гъалилерде соцсетлерде къувунлу кюйде арагъа салынып ойланылгъандан сонг, мен Дагъыстанны муфтиисини

биринчи орунбасары Агъмат гьажиде Кахаев, белгиге алимлери булан бирге, танг къатывну тергемек учун, Магъаматовдан тьшгъа чыкъдыкъ. Биз герти кюйде танг янгы рузнамада токыташдырылгъан заманда тувагъангъа тюшюндюк», – деп англатыв берди ДР-ни муфтиисини кемекчиси.

Магъаматрасул гьажиде Саадиев, Магъачкъала шагъарны баш жума межитини имамы.

Тангны къатывуна байлаву заманы тюз токыташдырывну масъаласына баянылыкъ бере туруп, Магъаматрасул гьажиде булай деди: «Гьакъ герти танг гюн уфукъдан 18 градусгъа етишгенде тувагъангъа бьютюн уьмметни дегенлей пикрусу бир. Шо гьисап Макканы да Мадинаны да эки де межитинде къоллана. 15 градусдан гьасил болагъан улкелерден къайры, савлай бусурман дюньяда оьрде эстерилген заман къоллана. Кеп санавдагы, шоланы арасында Дагъыстанда болгъан тьш улкелери касбучулары тергевлерини да гьасиллери гьрсетген кюйде, кьбюсю гъалда бизин гьисапларыбызгъа гьере тюз геле».

Магъачкъала шагъарны баш жума межитини имамы ташдыргъан кюйде, тангны къатывну тюз заманы токыташдырмакъ учун, «ажайып тизив имканлыкъ болма герек».

«Танг рузнамада гьрсетилген замандан эсе геч тува деген билдиривлеге гелгенде айтса, тангны тувува тергев озге шагъатлар булан герти урулгъан. Шогъар гьере тангны белги ол ярым сагъат геч э эте деп токыташдырма биревню де ихтияры екъ», – деп гьасил чыгъарды имам.

Умарасгъаб гьажиде Умалаев, Хасавюрт шагъарны имамларыны советини председатели.

Хасавюрт шагъарны имамларыны сове-

тини председатели токыташдырагъангъа гьере танг къатагъан заман рузнамада гьрсетилген замангъа къыйшывлу геле. «Тюз, гертиден де, танг янгы рузнамада гьрсетилген замангъа гьере, 02:02 замандан 02:05 заманы арасында къата. Биз тергев этген заман 20-нчы июндан 24-нчы июнга ерли, ерни аты да – ДР-ни Къазбек районну Артлукъ юрту. Ерли рузнамада 02:02 заман гьрсетиле. Лап шо заманда танг къатагъанни токыташдырмакъ учун, биз Дагъыстанны белгиге алимлери булан бирге, шоланы арасында Хасавюрт шагъарны жума межитини имамы Ягъия гьажиде, Исаев де бар эди, бир нече гечени узагъында тангны къатывуна тергев этдик. Шолукъда, биз ДР-ни муфтиятын кьанунлар бьлюгю таклиф этген, буссагъатгъы заманда Хасавюрт шагъарда къолланагъан рузнама тюз экенине инандыкъ», – деди Умарасгъаб гьажиде Умалаев.

Умалаев булай англатыв берди: шогъар байлаву болуп сорав тувулума бола, эгер бусурман заманы етишгенче намаз къылгъан буса ва арадан бираз заман гетген сонг озюню янгылышын билген буса, не этме герек? Ол хабарлагъан кюйде, Ибн Гьажарны китабында шо ерукълу сорав да, шогъар жавап да бар: «Эгер адам 20 йылы узагъында заманы етишгенче намаз къылгъан, сонг буса, шо вакътин ичинде тургъанни англагъан сонг, ол не этме герек? Шо намазны тьлеп къылма герекми?» Жавапда айтылгъан кюйде, шо адам янгыз бир намазны тьлеме герек, ораны гьакъында буса шотай деме бажарылмай.

Аялу газет охувчулар! «Ас-Салам» газет, абурлу алимлени англатывларындан сонг, танг белгини токыташдырывгъа байлаву масъалада башгъа-башгъа ойлалагъа ер болмас деп умут эте.

Шамил Абдулаев

Аллагъгъа тийишли разиликге нечик къайтарыш этме герек?

Къудратны Еси бизге этеген яхшылыкъгъа разилик билдирмек бизин динни тайдырылмайгъан талабы. Неге тюгюл, Къудратны Еси пайхаммарлардан гьатта озю лап кеп сюеген Мугъамматгъа да Аллагъа озюне айрыгъа яхшылыкъ этген саялы, разилик билдирмекни буюргъан (маънасы): «Сени Есинг сагъа этген яхшылыкъланы гьакъында халкъгъа билдир» (сура «Аз-Зуха», аят 11).

Шолукъда, бизин гьарибиз Аллагъгъа, Ол бизге берип, биз билеген ва билмейген яхшылыкълар учун, разилик билдирме герекбиз.

Имам Агъмат «Аз-Зухд» деген китапда Гьасан аль Басри, Давут пайхаммар: «Мени Есим, эгер мени гьар тюгюмню сав оьмюрюмде гече де, гюн де Сагъа разилик билдиреген гьатта эки тилим болгъан эди буса да, мен Сагъа Сен этген бир яхшылыкъ учун да тийишли разилигимни билдирип болмас эдим», – деп айтгъан деген сьзлерин гелтире.

Шо китапдан дагы да аль Мугтир бин Утбатны: «Къудратны Еси Давут пайхаммаргъа ва ону агълюсюне огъар разилик билдирмекни буюруп: «Мени къуларымны арасында Магъа разилер нече де аз», – дегенде, пайхаммар Къудратны Есине багъып: «Мени Есим, мен Сагъа макътавлар этип боламанмы, Сен тюгюлмюсен магъа яхшылыкълар этеген, сонг буса Сен магъа этген яхшылыкъларынг саялы мени алгъышлайгъанынг? Шондан сонг да магъа этеген яхшылыкъларынгны артыдырасан, шотай болгъанда, мен Сагъа разиликге нечик къайтарыш этейим?», – дей. Шогъар Къудратны Еси: «Муна гъали сен Мени англадынг, Давут», – деген.

Расуллагъыны Аллагъинде булай айттыла: «Аллагъ Оьзюн макътагъанни сюе».

Ал-Дайлями гелтиреген башгъа пикруда булай айттыла:

«Аллагъ макътавну сюе [шону булан Ол Оьзюне макътав этгенни шабагъатлай. Аллагъ Оьзюн эсге алагъанлар булан Оьзюне макътав эте ва бириси дюньяда Оьзюню къуллеряна хазна бере]. Оьзюню «Муснаду – Агъмат» деген жьыйым китабында имам Агъмат да шо гьадисни гелтире.

«Аль-Бадр аль-Мунир» деген китапда озюнде булай айттылагъан пикру гелтириле: «Ол этген яхшылыкълар учун Аллагъгъа макътав булан къайтарыш этив – Ол шо яхшылыкълардан магърюм этмежекни аркъайынлыгъы».

Мугъаммат Пайхаммарны Абу Давут гелтиреген башгъа гьадисинде булай айттыла: «Ким, опуракъ гие туруп: «Мени гьаракатым ва къастым болмайлы, магъа шу опуракъны берген Аллагъгъа макътав болсун», – деп айтса, ону алда этген гьонагълары гечилер».

Аллагъгъа разилик билдирилген лап яхшы калима шудур (маънасы): «Ол магъа алда берген ва гележекде де бережек яхшылыкълар учун таман болагъан къадарда санав янындан да, сан янындан да Аллагъгъа шо оьлчевде макътавлар болсун».

Разилик билдиривню шо калималары лап яхшы экенин исбат этеген шулай пикру бар: «Къудратны Еси Аллагъ Адамны Ерге тюшюргенде, Ол Аллагъгъа шулай сьзлер булан бакъгъан: «Гьей мени Есим, мени гьар тюрлю саниятлагъа уйрет ва мени Сагъа этилеген бары да макътавланы маънасын англама уйрет». Шо заман Аллагъ Адам пайхаммаргъа баян этивню тюшюрген: «Гьар эртен ва ахшам уьч керен: «Ол магъа алда берген ва гележекде бережек яхшылыкълар учун таман болагъан къадарда санав янындан да, сан янындан да Аллагъгъа макътавлар болсун», – деп айтмакъны буюргъан.

Гьакъ гертиси, Мен бу калимада макътавлар этивню бары да къайдаларын бирлешдирдим».

Бир-бир дин алимлери айтагъан кюйде, макътавлар этивню лап яхшы къайдасы шулай сьзлер гьисаплиана (маънасы): «Макътавлар этивню мен билеген ва билмейген бары да къайдаларыны, Ол яратгъан затланы гьакъында магъа белгиге ва белгиге тюгюлленин санавуна тенг гелеген оьлчевде Аллагъгъа макътавлар болсун».

Шо калималаны оьрлюгюн исбатламакъ учун булай хабарны гелтирелер: кимесе бир бусурман гьаж къылма баргъанда, Арапа къолда шо калималаны айтгъан дейлер. Гелеген йыл шо бусурман дагы да гьаж къылма Маккагъа баргъан ва дагы да Арапа тавда болуп, макътавлар этивню шо калималарын айтма сюеген. Шо мюглетде ол малайикни шулай айтагъан сьзлерин эшитген: «Гьей, Аллагъны къулу, тюзю, сени этген ишлерингни (аль-хафаза) язагъан малайиклени тайдырдыкъ, неге тюгюл, гетген йыл сен шу сьзлер булан этген макътавларынг учун сагъа берилген шабагъатланы олар гъалиге ерли язып тура».

Оьрде эстерилген далилге кюрчюленип, дин алимлери чыгъаргъан къараргъа гьере, эгер инсан сужда къылагъанда Аллагъгъа лап яхшы макътавлар эте буса, ол озюню антын оьрде эстерилген калималаны экисини бирисин айта буса кютме болур.

Айтылгъан затлагъа гьере гьасил чыгъара туруп, булай натигагъа гелме бола: эгер биз Къудратны Есини разилигин алма, даим Ону яхшылыкъларын гьерме ва бир заманда да шолардан магърюм къалма сюймей бусагъ, бизге болгъан чакъы шо сьзлени чакъда-чакъда ва кеп айтма тюше.

Къудратны Еси бизин барыбызны да Оьзю рази къулардан этсин! Амин!

Амин Расулов

Сени оьктемлик харап этер

Бу дюнъяда барыдалагъа, ва Къыямат гюн янгыз Оьзюне мекенли инанагъанлагъа рагъмулу Аллагъны аты булан! Аллагъгъа бары да макътав болсун, Расуллагъгъа да ﷺ парахатлыкъ ва насип болсун. Сизге Аллагъ парахатлыкъ берсин, Ону рагъмусу ва талайы болсун! Аявлу охувчулар, бугюн биз оьктемликни гъакъын-да сёз юрютербиз.

Оьктемлик – Къудратны Еси Аллагъгъа тюшонювню, ругъ якъдан тазаланывну ва ругъ якъдан оьсювню оьр башына элтеген ёлда бек яман пуршавлукъ. О оьзюн ажайып кёп сюювден тувулуна. Оьзюн сююв – адатлы гъалда табиятдан гелеген гъал, тек о адамны оьзюнден къуванывгъа, оьзюнден гъайран болувгъа ва оьрлюкте, гъюрмет сюювге тебере. Эгер шо гъал аврувгъа айлангъан буса, адам башгъаланы сансымайгъан ва олагъа оьрден къарайгъан, оланы гъисапгъа алмайгъан, оланы ихтиярларына гъюрмет этмейген кёбюсю гезиклерде тюзсюз бола. Сёз ёругъуна айтгъанда, бизин жамиятта тувулунагъан масъаланы кёбюсюню себепчиси оьктемлик гъисаплана. Кёбюсю гезиклерде адамлар оьзлени гёрюнюп турагъан тюзсюзлюклерине мюкюр болмай, неге тююл, шогъар оланы оьктемлиги кьоймай.

Белгили кюйде, Иблисни оьктемлик харап этген, неге тююл, отдан яралгъан ол оьзюн Адам пайхаммардан яхшы гъисап этген. Ону шо оьктемлиги Къудратны Еси Аллагъгъа тынгласуз болма ва Адамгъа сужда кьыльвну гери урма борчлу этген.

Инсанда оьктемлик баргъа ол айтгъан гъакъ герти алимлер ва тюзлюкню якъчылары, гъатта яхшы адамлар кьалмагъан, савлай жамият буса гюнагъгъа батылгъан деп айтгъан сёзлер шагъатлыкъ эте. Айланада гъеч яхшы затны гёрмейгенлиги шо ону оьзюн суратлавдур, адамларда ол оьзюню даражасын эс эте. Шогъар гёре ол гъеч биревден пайдалы зат чыгъарма болмай, ва бирев де огъар кёмек этме де болмай. «Адамлар зараллы деп гъисап этеген гиши оьзю зараллы», – деп айтгъан гиши тюз айтгъан.

Оьктемлик оьзюн сюювден (утб) тувулунагъангъа гёре, Къудратны Еси Аллагъ шо даражаны гъакъында Къуръанда эсгере, ва шону арты булан Яратгъаныбыз шо даражаны адамны юрегинден тайдырагъан дарманни да эсгере. Къудратны Еси Аллагъ Къуръанда булай айта (маънасы):

«Сен, ерни таптап, оьктем болуп юрюме, гергилей де, сен оьзюнгню хохайбаш юрюшюнг булан ергебурав уруп болмассан. Ва оьзюнгню хо-

хайлыгъын булан башгъалардан оьрде болма сюеген гъаракатынг булан, башгъалардан озмакъ учунгъу гъислеринг булан сен тавлар йимик бийик болма бажармассан» (сура «Аль-Исра», аят 37).

Оьзюн оьр тутагъан адамны оьктемлигин сёндюрме, сьндьрма не зат бола? Янгыз ону напсын гёрсетив, ону напсын жиргенч кюрчюсюн гёрсетив оьктемлигин янчма болур. Гъакъыкытда оьктемлик бир пайда да гелтирмей. Эгер кимесе бирев оьзюн башгъалардан яхшы ва оьрде бютюнлей башгъа гъисап эте буса, ол теренден янгылыша. Ол да башгъалар йимик адам. Пайхаммар ﷺ гъадисде булай айта: «Ким оьзюн оьр тутса, юрегин-

де хохайлыкъ ва юрюшюнде оьктемлик болса, ол Къыямат гюн Аллагъгъа кьаршы болажакъ, ва Аллагъ огъар ачувлу болажакъ».

Аявлу кьардашлар ва кьызардашлар! Сизге уьч даимни эсге алмакыны насигъат этемен, шолар сизин саламатлыкъгъа, ачыкъ юрекликке элтежек, эгер аз буса да оьктемлик бар буса, шолар ону енгме муштарлы. Биринчилей, оьзюгюню кюрчюгюню – тувулунавугъузну эсге алыгъыз: биз барыбыз да урлукъдан болгъанбыз.

Экинчилей, биз барыбыз да неден буса да бир затдан гъасилбиз: ашдан, сувдан, юхудан, гъажатларыбызны этивден. Бютюнлей оьктемликге ес болма кимни амалы бар? Янгыз бирев-

ге де, бир затгъа да гъажатлы тююл ким бютюнлей бир затдан да гъасил тююл гиши. Янгыз Къудратны Еси Аллагъ шолайдур. Ону барлыкъгы бир себепден де гъасил тююл, не кьадар, бары да зат Ондан гъасил, Ол буса, биревден де, бир затдан да гъасил тююл. Инсан буса, биз сизин булан, кёп тюрлю далиллерден гъасилбиз: биз гъар секундда тыншы алма, ашама, ичме, шолар бизге янгыз оьмюр сюрмек учун тююл, онгайлы яшамакъ учун гъажатлы. Бизин кьаркьарабызгъа кьайсы буса да бир элемент етишмей буса, бек багъыйсыз гъалгъа тарыма, аврума болабыз.

Саламатлыкъгъа болушлукъ этеген уьчюнчю даим – шо тюшонюв-англав, гёз алгъа гелтирив. Ойлашып кьарагъыз, сув не ерге кёп агъа? Ойтан ерге. Яни, ойтан тюпде болгъан сайын, шонда кёп сув бола. Инсан да шолай: ол оьзгелерден тёбенде болгъан чакъы, ол болгъан чакъы кёп мадарлыкъгъа, билимге Аллагъгъа тюшонюв-англавгъа ес болур. Шо ёрукълу адам оьзюн бары да зат оьзюнден агъагъан ва оьзюне багъып бир зат да оьрге акъмайгъан тавгъа ошатып оьктем тутагъан ва хохайып юрюйген адамдан эсе, артыкъ мадарлыкъны сыйышдыражакъ. Сизге Аллагъны парахатлыкъгы, Ону рагъмусу ва мадары болсун!

Юрегингни пана дюнъядагъа гъасиретликден сакъла

Бугюн биз оьзюне жакъ деп айтылагъан ругъ яраны гъакъында сёз юрютербиз. Жакъ – шо оьр даражагъа, жамиятта оьр ерге кьаст этив. Бизин напсыбызгъа ёлбашчылыкъ этив, гъакимлик хас. Инсан оьзюне баш негетликни, тынглавлу болувну буйрукъларын кютювню сюе. Шону булан бирге ол бютюнлей биревге де, бир затгъа да таби болмаслыкъны ушата, шо да минсиз таба болувгъа телмирив гъисаплана. Эгер ол, оьр даражагъа кьаст этип, шогъар этишме болмаса, кёбюсю гезиклерде ачувлу, кьарсалавлу бола. Жакъны, оьр канзилеге гётериливге кьаст этивню ва жамиятта оьр даражалы болувгъа гъасиретликни нечик сав этме бола?

Тек жакъ – олай да белгили болувгъа, атын дангъа чыгъарывгъа сюегенлик де дюр. Бугюн шо авругъа кёплер тарыгъан, бир-бир тармакъларда гъатта белгили болмакыны лап оьр мурадына айлангъан. Игит гъисапдамы яда жанагъчы гъисапдамы – башгъа тююл, аслусу белгили болмакъ, сени гъакъында сёз юрюмек.

Шогъар гёре шо болгъан чакъы оьзюнден тез арчылма тюшеген алым. Оьзлер учун Аллагъгъа тюшонювню ва Огъар ювукъ болувну ёлун танглагъанлар, оьзлени ругъун камиллешдиривню, юрегин тазалавну ёлуна гъасирет бола. Олар оьр даражагъа ес болувгъа кьаст этивню абурсузлукъгъа ва тарчылыкъгъа тарыгъанлыкъ булан тенглешдире.

Аллагъгъа ювукъ болувгъа талпынагъан адам Ону шабагъатына гъажатлыкъын гёрсете, ол башгъаланы алдында оьзюн тёбен эте – эсгик болмай, янгыз оьзюн тёбен тутта. Яни, жакъ аврувдан гери кьайтыгъа гъасиретлик булан сав эте. Шоллукъда, шу затлар сав этив гъисаплана:

– тёбенлик ва Къудратны Еси Аллагъгъа бакъгъан якъда гъажатлыкъ, – даимлик кьайнар ялбарыв, Къудратны Еси Аллагъдан кьонуш излев, – терен ругъ кьакъаны гъис этив, шо даим Къудратны Еси Аллагъдан рагъму ва шабагъат излевге болушлукъ эте, – Ону алдында кьул экенингни билип, Къудратны Еси Аллагъ язгъанланы кютюв,

– шариятны дазуларын сакълав, Пайхаммарны ﷺ сюнетлерине гёре юрюв,

– бу ва бириси дюнъяларда яхшылыкъгъа этишмек учун негетлени кютюв, – ич дюнъяны тазалав ва шону Къудратны Еси Аллагъ булангъы аралыкъларда терен кюйдеги гъакъ юрекликни даражасына етишдирив, – тыш санларыны кемчиликлерин тайдырив ва оланы ирия болувлу кюйде Яратгъаныбызгъа берив.

Олай да оьзюню кемчиликлерин даим анализ этив, гюнагъаны гъакимлиги оьзюне этеген бастынынны гъис этив, белгили, танывлу болувну кьабул этмейгенлик ва шоллагъа кьаршылыкъ билдирив, адамланы бар кююнде кьабул этив, ва олар булан тыгъыс байлав-

лукъда болув, оьзюн оланы бир гесеге гъисаплав.

Шогъар гёре Расуллагъ ﷺ булай айтгъан: «Адам учун, ону динине гъайранлыкъ этип, бармагъы булан гёрсетегенлик де тийишли ачудур». Яни, кимесе бирев оьзюню бир тюрлю дин даражалары, яда ол шонча да бай болгъан, оьзюне тергевню тартгъан ва адамлар ону бармагъы булан гёрсетеген гъалгъа тюшгенде, Расуллагъ ﷺ шону таман даражадагъы ачув гъисаплай. Неге? Неге тююл, шоллукъда адам уллу гъаваслыкъгъа, уллу сынавгъа тарыгъан. Барыдала огъар гъайранлыкъ эте, ва натижада ол оьзюню гёз алдында оьсме, башгъалардан яхшыман деп гъисап этме башлай, шо буса инсан учун бек зараллы, кьоркьунчу ёл гъисаплана.

Ибн Машиш (ругъу сыйлылардан болгъур) булай айтгъан: «Оьзюнгню юрегингни сюювден, бу пана дюнъядагъа гъасиретликден, тиштайпаланы кёплюгюне гъашыкъ болувдан, оьр даражагъа гъашыкъ болувдан ва гъасиретликни артыкъ гёрювден сакъла, ва шоланы барысындан да сени учун Къудратны Еси Аллагъ белгилеген зат булан рази бол».

Тек, белгили кюйде, инсанны напсы бек тирибаш, инсан оьр даражагъа ес болмакъ учун, шону шулай далиллер булан исбат этме кьасткыла. Ол оьр даражагъа динге пайдалы болмакъ, ону оьрге гётермек учун кьаст этемен демеге сюе. Алданмагъыз, неге тююл, Къудратны Еси Аллагъ айтылгъан дин-

ни гъакъында хабар беривню масъаласына гёре юк болуп битген. Къудратны Еси Аллагъ бу динни ярыгъыны тамаланывну масъаласына да юк болуп битген. Шогъар гёре оьрде эсгерилген далил ялгъан. Адам, мен кьаст этемен, мен динге кёмек этмек учун оьр даражагъа ес болма герекмен деп гъисап эте буса, – шо янгыз оьзюн оьзю алдатыв.

Къудратны Еси Аллагъ шо масъалада юк болуп битип, Яратгъаныбыз Оьзю бу динни ярыгъын ахырына етишдирежек ва ону оьрлюгюн малим этежек. Шо гъакъда Къудратны Еси Аллагъ Къуръанда булай айта (маънасы): «Олар Аллагъны шавласын сёндюрме сюелер, бу динни оьзлени авулары булан сёндюрме кьастлылар, тек Къудратны Еси Аллагъ бу динге байлавлу тюшюрювню ва аякъгъа турувну барыдалагъа аян этер. Гъатта имансызлар шону суймей буса да, шолай болажакъ» (сура «ат-Тавба», аят 32).

Саламатлыкъ акъпейилик, тёбенлик – шолар адам оьзю учун танглама герекли ёллар. Къудратны Еси Аллагъгъа тюшонюмге ва оьзюню напсын таза кьаст этеген адам шо ёлгъа тюшме герек. Сизин булан бирче бизин барыбызгъа да шо ёлгъа тюшгенлерден болма бизге Аллагъ насип этсин.

*Зайнулла гъажу Атаев,
дин алими*

Дагъыстанны муфтиси шайых Агъмат гъажу Абдулаевни «Благонравие праведников» деген китабына гёре

Къайгъылар гелтиреген къара айгъыр

(документли повесть)

(Башы алдагъы номерде)

Абдулгъамит Мичигишев,
РФ-ни маданиятыны ат
къазангъан къуллукъчусу

Ахырда да, тезден къаравуллангъан гюн – дав битип, бизин астерлер устюн болгъан гюн геле. Хыйлылар къайта, тек кеп-кеп агълорден пашманлыкъ, къайгы таймай. Шолай, бизин ожакъгъа да шатлы хабар етишмей. Фронтгъа атабыздан бир ай алда гетген анабызны гиччи уланкъардашы Салев де шолай белгисиз тас бола. Гъасили, дав битген деп, анабызгъа да, ону ажайына да къуванма зат ёкъ. Къайгыны устуне къайгы. Уй болса да, насип тапмагъан уллу къызы Аминат да, етишип-етип гелеген экинчи къызы Халижат да тешек еси болгъанлар. Озьюню гючю, имканлыгъы чатагъан кюйде, анабыз олагъа дарман-эм де этдире. О заманларда, айрокъда юрт ерлерде, докторлар, дарманлар булангъы иш нечик четим, нечик къыйын болгъаны да анлашлыла. Нечакы къаст этсе де, Аллагъдан гючю чыкъма бажарылмай. Бир гюн эртен къызардашым Халижат, анабызгъа: «Мама, бу гече мен тюшюмде къара атны бойнуна къара йылан чырмалып гёрдюм. Мен озюм къара болмасам да, шо къара ат мен, къара йылан да мени ажжалым сама тюгюмю?» – дей. Анабыз да: «Яхшылыкъгъа болсун, къызым. Ат – мурат, талчыкъма! Ажалны гъакъында сёйлеме – ону билеген Аллагъ», – деп, Халижатны бурма чачларын сыйпап къоя. Тек шондан сонг, береген де Аллагъ, алагъан да Аллагъ дегенлей, къызардашларымны бирисине де эм табылмай. Бир йылы ичинде арт-артындан экиси де паряхат бола. Адатгъа гёре, анабыз гёзюнден чыкъ тюшюрмесе де, юрек майлары ирий, дерт юта, ичкъына туруп, гечелени юхусуз йибере. Давлар битип, янгы бели языла турагъанда, булай терен къайгылагъа чыдама оюн-масхарамы? Къайгы-дерт юта туруп, къышны сувутгъунда йилигин чарлатагъан сувну ичинде тирменни айландырма сув йибермек учун татавулну бузун оягъан, етти саньна оьеген янгурну тюбюнде агъачгъа-отгъа барагъан, йыны ялавунда гече демей, гюн демей иннырларда

ашлыкъ авнайгъан, беш-алты чакъырымлардан Акъташ оьзенден сырты булан чакъа, комбайнлардан ашлыкъ ташый туруп къарывсуз тиштайпаланы санлары къачан болгъунча чыдасын? Къаркъара гюч булан этилеген авур ишлерден юз керен артыкъ таъсир этеген ругъ талчыкълыкъ оьзюникин этмей боламы?! Узакъ къалмай еллер салып, анабыз ятыгъа тюше. Хыйлы заман тешек еси болгъандан сонг, юртлуларыбызгъа къошулуп, анабыз Бавтогъайдагъы иссисувлагъа бара. Озьюне къуллукъ этме къызардашыбыз Вазипатны да алып гете. Мунда да, йыландан уьркген ат, арбасы булан къачып, булакъгъа сувгъа барагъан Вазипатны устуне онгарыла. Озьюню чалтыгъы болмай адашып къалгъан буса, огъар хатаргъа тюшмеклик болгъан. Насипге, къайнар кершенде ятагъан анабызгъа шону билдирмей къойгъанлар. Къарсалап, бириси айтып къойгъан буса, исси сувлу кершенни ичинде тербенип, санларын биширмек бар эди. Олай кершенли сувда буса тербенме ярамай. Иссисувлар ярашып, анабыз еллеринден къолай бола. Къайтара, баягъы, колхоз, авлакъ ишлер. Тюзю, мен билеген кюйде, давдан сонгъу йыллар да, давну йылларындан бир де енгил тюгюл эди. Иш гюнлеге колхоздан гелеген адамшавлу зат ёкъ, налоглар да елксин гётерме къоймай. Буса да, адамлар оьлмесге-къалмасгъа амал эте. Къоюн болмаса да, тери де, тавукъларын ёкъ буса да, йымырткъа да, савуну барына-ёгъуна да къарамайлы, саримай да телемеге, заёмлагъа акъча берме де герек. Бизин чи, насипге, савунубуз да, уй жанларыбыз да бар эди. Сатып тери алма чы тюше эди. Сыйыр буваз болса да-болмаса да, къачан эсе къозлажакъ бузавну контракция этип гете эдилер. Сыйыр къозласа, «дюбей» деп, ондан адамшавлу къуванма да къоймай эдилер. Шу ёрукъдагъы къысыв-сыгъыв шартларда адамлар хыйлы заман оьмур сюрдю. Гертиден де, ат халкъ арада яхшылыкъ булан байлавлу этиле, тюшюнде гёрюнесе де, муратгъа ёрала. Тек, суйсе къара айгъыр, ат булан байлавлу гиччи-уллу ишлер бизин ожакъгъа къайгы-дерт тюгюл эсе гелтирмеген. Даим шолай

болмаса да, 1941-нчи йылдан 1955-нчи йылгъа ерлиги аралыкъда чы шо сынавлардан оьтме тюшген. Ат булан байлавлу оьрде эсгерген мисалларымдан къайры, 1955-нчи йылы май айында болгъан ишни гъакъында да айтайым. Шо йылларда оьзбашына иш гёреген чебер коллективлени чалышывуна бек гючлю тергев бериле эди. Бизин школан охувчу яшлардан къурулгъан чебер кружогу да, каникуллагъа чыкъгъынча алдын ата-аналагъа концерт гёрсетмек учун, юрт клубда гъазирлик гёре – репетиция этебиз. Шо гюн анабыз базаргъа гетген эди. Репетицияда танапус билдирилгенде, клубну алдына чыкъдым. Къарайман, анабыз яхсай явлугъуну буччагъы булан сол гёзюнде ябып, онг къолунда земгили де булан гъаран абат ала туруп геле. Чаба туруп, тез алдына барып: «Мама, сагъа не болгъан?» – деп сорадым ва къолундагъы земгилни алдым. «Болгъан олай зат ёкъ», – деп, анабыз гёзюнде да бек яшырды. Аста булан уйге етишдик... Гъакъыкъатда иш булай болгъан: тувра ёл булан Хасавюртдан базардан яв юрюп гелегенде, ону артындан эки къонгур ат егилген арба етише. Токъаттып, анабыз артдан таба мине турагъанда, арбачы алгъасап, гъайдап йибере. Шонда яман кюйде йыгъылгъан анабызны янбашдан билеги де чыгъа, омураву да сына, гёз тюбю де бек яман къарала. Шо барышда елигип, анабызны еринде де къоюп, ат арба лагъсан бола. Ытта шо арбачы яравсуз анабызны гёрме сама да гелмеди. Бу хатабалагъдан анабыз къыйналып, узакъдан сав болду. Тек биз, яшлары, ону кант этип, агъ-утъ тавуш чыгъарып бир сама да гёрмедик. Сабур-саламатлыгъы булан янаша, нече де бек чыдамлыгъы да бар эди. Шо аврувундан къолай болгъан сонг, дагъы да колхозну ишлерине къуршалды. О заманларда агъаларым да ишлеп кёмеке эте эди. Озокъда, Уллу Ватан давну йылларында немец-фашист елевчулер бизин улкеге, халкъгъа этген заралны эби-саны ёкъ. Душмангъа къаршы ябушувларда фронтларда, концлагерлерде бизинкилер гёрмеген къыйынлыкълар да къалмагъан. Тек, фронтланы таъмин этебиз, душмандан устюнлюкню ювукълашдырабыз деп, тылдагъылар да шолардан кем

къыйынлыкъланы башдан гечирмеген. Озокъда, сызгырагъан гюлле-лени, ярылагъан, смолётдан ташланагъан бомбаланы тюбюнде болмаса да, сызгырып борайгъан къышда да, ачылгъан санларын ачыгъдырып, кёк тешилгендей явагъан гюзно янгурлары, йибине ерли йибитип, йилигине ерли сингдирип, йыны ялавунда чангъа-хумгъа бёленип, тамагъын дымлама гъасирет кюйде, аччы терге гёзлерин ашата туруп, ачлыкъдан ичеклери харс урагъан гъалда фронтну таъмин этген шо замангъы тылы загъматчыларыны къошуму да кеп уллу. Шолай къыйынлыкъланы башдан гечиргенлер янгыз «Уллу Ватан давну 1941–1945-нчи йылларында гёрсетген къайратлы загъматы учун» деген медаллар булан савгъатланса тюгюл, олар гёрген гъеч шабагъат болмады. Мени анам йимик загъмат тёкген, къиналгъан миллионлар булангъы тиштайпалагъа, ташдырып айтаман, шолай тиштайпалагъа, Игит ат берме де тийишли. Загъмат фронтну шолай от-ортенинден оьтген мени анам йимиклер сегиз манатлыкъ колхоз пенсия ала эдилер. Озокъда, эсгерилген шо медалы да бар эди. Олай медаллар янгыз, мени анам йимик, савлугъун колхоз авлакъларда къойгъанлагъа тюгюл, будайбаш жыйгъан охувчу яшлагъа да берилген. Бизин ожакъда менден кыйрыланы барысы да шо медаль булан савгъатлангъан эди. Уллу Ватан давну узакъ йылларында тенгешдирме тенги ёкъ кюйдеги къыйынлыкъланы, къайгылыны башдан гечирген бизин анабыз Майминатны да, ону йимик миллионлар булангъы тул къалгъан оьзге тиштайпаланы да гёнгюн алагъан бир гъакимият къурум да болмады, гъали де гъис этилмей. Гъакимлик къурумланы янындан тергев болмаса да, къоллохалкъ, Уллу Ватан давну ортакъчыларына йимик, тылдагъы ишлени къоччакъ ортакъчыларына да, олар дюньядан гетген буса, оланы оьлмежек ишлерине баш ие. Бизин анабыз йимик къоччакъ тиштайпаланы ярыкъ эсделиклери оланы рагъмулу варислерини юреклеринде даимликте яшажакъ. Олагъа даимлик макътав болсун!

1995 й. апрель.

Къутгъарылгъан оразаланы нечик телеме герек?

6 « Яшгъа авур ва нарыстагъа эмчек береген анагъа, рамазан айда тутмагъан оразасын башгъа заманда телеме тюше. Эгер олар (яшгъа авур къатын яда нарыстаны ичиреген ана) оьзлени савлугъуну гъайын этип яда яшыны савлугъу учун, ораза тутмагъа оьзлеге берилеген ихтиядан пайдаланып, къутгъарылган оразаланы сонг таба телеме герек бола. Эгер олар шо себеплеге гёре ораза тутмагъан буса, оразаланы телегенден къайры, устевюне къоду да телеме борчлу. Эгер борч оразалары да бола туруп, шоланы телеме де етишмей инсан оьлген буса (аврув себебли ва ш.б.), шолар учун ораза тутмакъ яда ондан къалгъан мал-матагъдан къоду телемеке гъажатлыкъ ёкъ. Эгер инсан, борч оразаланы телемеке учун имканлыкъ да бола туруп, шолай этмеген буса, ону учун ораза тутуп, доскъардашы къутгъаргъан оразаларын телеме тюше. Оьлген адам учун ол къутгъаргъан оразаланы телемеке Расулуллагъ айтгъан сёзлер де кюрчю гъисаплана: «Бир керен кимесе бир эргиши, пайхаммарны янына гелип, огъар булай сорай: «Гъей Расулуллагъ,

мен анам, савлай бир айгъа борч оразалары да бола туруп, оьлдю. Ону учун магъа шоланы телеме тюшми?» Пайхаммар булай жавап бере: «Тюше, Аллагъны алдындагъы борчну телемеке бек лайыкълы» («Сахиуль-Бухари», №1852; «Сахиу Муслим», №1148). Оьлген адамны борч оразаларын ону къардашы тюгюл адам да телеме бола, тек оьлюню адамларыны бирисине сама шогъар изнису болма герек. Олай да, оьлю савунда ихтияд берген яда васиятында тапшургъан буса да, ят адам ону учун ораза тутма бола. Эгер къардашларындан яда ят адамлардан бирев де оьлюню оразаларыны телемеке бойнуна алмай буса, оьлюню гъар борч оразасы учун бир муд къоду телеме тюше. Къоду телеме учунгъу харж оьлю оьзюнден сонг къойгъан мал-матагъдан алына. Ибн Умар тапшургъан гъадисде булай айтыла: «Ким, ораза борчу бола туруп оьлген буса, ону къутгъарылгъан оразасы учун, оьлюню мал-матагъындан бир касипни ашатсын» (Сунануат-Тирмизи, №817). Оьлген адам къутгъаргъан оразалар учун къоду телевно гъакъында Ибну Аббас тапшургъан гъадисде де

айтыла: «Рамазан айда авругъан ва сонг оразаларын телемейли оьлген адам учун (гъар ораза учун) бир касипни ашатсынлар» («Сунан Абу Давут», №2401). Бир муд бир къошувуч, шо 600 грамгъа тенг геле. Къоду гъисапта телеген муд бюртюкню ашлыкълардан яда терек емишлерден (мисал учун, кабахурма) бериле. Бир-бир алимер къодуну бишлакъ яда увма бишлакъ булан да телеме изну бере. Мудну къоду телегенен ерде яшайгъан адамланы аслу продуктундан берме тюше. Россияда, савлай Европада да аслу гъалда мудну будай булан телеме тюше, муд будай булан телеме герек, неге тюгюл, о аслу ашамлыкъ гъисаплана, Азияда ва Арабыстанда дюгю булан телеме, алда ва гъалиги заманда да бир-бир бедуйн къавумларда кабахурма булан телеме, Канадада гъабижай бериле ва ш.б. Гъанапи мазгъабгъа гёре, олай да къоду мудлар оланы къыйматында акъча телемеке де изну бериле.

Юсуп Магъамматов

Тюнде гелтирилген материалны автору – Къарахлы Магьаммат Дибиров (1877-1929 йй.), гетген асруну башында белгили жамият-политика чалышычуусу, дин алим, дарс беричю ва таржумачы болган. Озью авар юртдан чыкыган буса да, ону язган асарларыны кёбюсю кзумукъ тилде яратылган. Умуми кюйде алганда, ону басмадан чыгарылган китапларыны санауу 30-гъа ювукъ болган. Совет гьукуматны органлары ону тутуп, Магьачкъаланы туснакларыны бирисине ташлаган, сонг ольтюрюп ёкъ этгенлер.

М. Дибировну асарларындан бирисини аты – «Акъаъид: илмугъалдан биринчи кысым» дегени – 1914 ва 1915 йылларда эки керен Темирханишурадагы (гъалиги Буйнакск) М.-М. Маераевни типографиясында айры китапча болуп печатдан чыкыган. Муну тексти арап (ажам) язюв булан басылганлыгын гьисапгъа алып, гъалиги замандагы кзумукълар кёллайгъан орус-кирил язювгъа айландырып (транслитерация этип) беребиз. Гъалиги язювгъа бу текстни Гъасан Оразаев гъазир этди.

Китапчаны атында кёлланган арапча сёзлеге англатылар: «Акъаъид» – ислам динни инаныларын баянлашдыраган илму. «Илмугъал» – сунни бусурманлар учун динни аслу борчларын гёрсетип, олагъа кысыгъаракъ билимлер, англатылар берилген охутув китап. Мунда теманы башлагъы гесеги, демек, биринчи кысымы берилген.

М. Дибировну бу асары бусурманланы, айрокъда, оланы жагыл наслусу учун, бек пайдалы болажакъ деп ойлайбыз.

Магьаммат Дибиров (Къарахлы)

АКЪАЪИД: ИЛМУГЪАЛДАН БИРИНЧИ КЪЫСЫМ

(Мутаржим Мугъаммад ибн ал-гъажж Дибир ал-Къарахи ал-Гъучуви фи Темирханшура)

БИСМИЛЛАГЪИ ПРАГЪМАНИПРАГЪИМ

Аллагъу Таала бар ва бир болмакыны билмек

Биз билебиз, гьеч бир зат озлюгюнден болмай, болдураган болмаса. Энди шуну да ойлап къарайык: кёклер, ерлер, кёклердеги гюн, ай, гъам гьисапсыз юлдузлар, ерлердеги бу къадар ажайып махлукълар болдураган Аллагъ болмаса болурму? Гьеч болмас. Шундан билебиз Аллагъу Таала бар болмакыны.

Шол Аллагъ эки-уъч болган болса эди – бу алам бу кюйде къалмас эди; бириси бир затны яратмагъа сюйгенде, бириси сюймес эди. Экисини де арасында давлар болур эди. Алам пасат болур эди. Бу алам бу кюйде алив низам булан къалмакъдан билебиз, Аллагъу Таала бир болмакыны.

Аллагъу табарак ва Тааланы сыпатлары булан танымакъ

Аллагъу Таала – бар ва бир, ортакъчысы ва ошайгъаны ёкъ, бары да затланы Озью яратгандыр. Ол Аллагъу Таала «къадим»-дир, яъни барлыгъыны аввалы ёкъ, гъар заманда да бар болган, «бакъи»-дир, яъни барлыгъыны ахыры ёкъ, гъар заманда да бар болажакъ; «лайса камислиги шайъун»-дур, яъни Аллагъу Таала гьеч бир махлукъгъа ошамас, махлукъланы гьеч бириси Аллагъгъа да ошамас.

Аллагъу Таала гъар бир алив сыпатлар булан сыпатлангандыр, гъар бир эрши сыпатлардан йыракъдыр. Аллагъу Тааланы гьеч бир иши ва сыпаты къулларда болган кюйде тюгюлдюр.

Аллагъу Тааланы бар болган сыпатлары

– Гъайат, ‘илму, къудрат, самгъу, басару, ирадат, таквин, каламдыр. Маъналары: гъайат – тирилик, ‘илму – билмек, самгъу – эшитмек, басару – гёрмек, ирадат – сюймек, таквин – болдурмакъ, калам – сёйлемекдир.

Аллагъу Тааланы исмулары

Аллагъу Таалагъа шол сыпатлар булан сыпатланган учун айтылагъан исмулары булардыр: Гъайй(ун), ‘Алим, Къадир, Самигъ, Басир, Мурид, Мукаввин, Мутакаллим.

Маъналары: Гъайй(ун) – тиридик, ‘Алим – билеген, Къадир – гючю етеген, Самигъ – эшитеген, Басир – гёреген, Мурид – сюеген, Мукаввин – болдураган, Мутакаллим – сёйлейгендик.

Аллагъу Тааланы тирилиги – бизин йимик къаркъала, жан булан, ашамакъ-ичмек булан тюгюлдюр, Озьюне тийишли болган сыпат буландыр.

Биливю де – бизин йимик китапдан охуп, устаздан уйренип тюгюл – Аллагъу Тааланы билмейген заманы гьеч ёкъдур. Болган ва болажакъланы гъар бирисин Аллагъу Таала биледир.

Эшитмеклик де – бизин йимик къулакъланы кёмеклиги булан тавуш болмакълыкъланы шарты булан тюгюл. Гъар затны эшитедир.

Гёрювю де – гёзюне кёмеги булан ярыкъ да болмакъ шарт булан тюгюл. Къарангъа болсун, ярыкъда болсун; гиччи болсун, уллу болсун, Аллагъу Таала гъар бир затны гёредир.

Сёйлемеклиги де – тил ва авуз булан, гъарп-тавуш булан тюгюл, Озьюне тийишли болган сыпат буландыр.

О кюйде, Аллагъу Тааланы озге сыпатлары да бизде болагъан кюйде тюгюлдюр.

Дин ва шарият

Бир ва бар болган Аллагъу Таала, къулагъа пай-

далы болган затланы, этмеге зарарлы болган затланы кюймагъа гьукму этип, шол гьукмуланы Жабраил малайикден таба пайхаммарлагъа йиберип, пайхаммарлар да халкъгъа уйретгенлер. Аллагъу Тааладан гелген шол гьукмулагъа – «дин», «шарият» деп айтыла.

Малайиклер

Малайиклени Аллагъу Таала нюрден яратгъан, аларда ашав, ичив, юхлав, эр ва къатун болмакъ йимик бизде болагъан ишлени гьеч бириси ёкъдур. Аланы бар иши Аллагъу Таалагъа ибадат (къуллукъ) этмекдир.

Малайиклени белгили сыпатлары ёкъдур. Алар сюйген суратгъа гирип болалар; сюйсе ерде, сюйсе кёкде туралар. Малайиклени гьисабын билеген гьеч ким ёкъдур, бир Аллагъдан башгъа.

Аланы бизге эшитилген атлары: Жабраил, Микаил, Ибраил, Азраил, Мункар, Накир, Малик, Ризван, Ракъиб, ‘Атид йимиклеридир.

Пайхаммарлар

Пайхаммарлар бизин йимик инсанлардыр, бизде болагъан гъар бир иш аларда да боладыр. Аллагъу Тааладан гелген гьукмуланы халкъгъа уйретген учун, алагъа – «расул», «наби» (пайхаммар) деп айтыладыр. Бизге къараганда алар беш затда артыкъдыр. Аввалгъынчысы – садакъат, яъни алар гъар иште тюздюр, ялгъаны ёкъдур.

Экинчиси – таблигъ, яъни Аллагъу Тааладан гелген гьукмуланы гьеч бирисин яшырмай, янгылмай, халкъгъа етишдирелер.

Уъчюнчюсю – фатанат, яъни алар бек иттилер (ишни бек англайлар), англамайгъаны гьеч ёкъдур.

Дёртюнчюсю – ‘исмат, яъни аларда гьеч гюнагъ ёкъдур, алар гюнагъдан (айып иш ишлемекден) йыракъдыр.

Бешинчиси – аманат, яъни алар гъар бир иште аминдик (хыянаты ёкъдур).

Пайхаммарланы гьисабын билеген гьеч ким ёкъдур, бир Аллагъдан башгъа. Аланы инг аввалгъынчысы – Адам алайгъи ссалам болуп, инг ахырынчысы – Мугъаммад саллалагъу алайгъи ва салламдыр.

Адам алайгъи ссаламдан алдын пайхаммар болмагъан йимик, Мугъаммад алайгъи ссаламдан сонг да гьеч бир пайхаммар болажакъ тюгюлдюр. Шол эки арада кёп пайхаммарлар гелип, гъар бириси халкъгъа дин-шарият уйретмек булан машгъул болганлар.

Китаплар

Аллагъу Тааладан пайхаммарлагъа йиберилен китаплар эки тюрлюдюр. Бириси – кутуб, экинчиси – сугъуф.

Кутуб болгъаны дёртдюр. Алар – Таврат, Забур, Инжил, Къуръан. Таврат – Муса алайгъи ссаламгъа, Забур – Давуд алайгъи ссаламгъа, Инжил – Иса алайгъи ссаламгъа, Къуръан – Мугъаммад алайгъи ссаламгъа тюшгендик.

Сугъуф болганлары юз сагъифадыр. Булар де дёрт башгъа пайхаммаргъа тюшгендик. Адам алайгъи ссаламгъа – он сагъифа. Шисъ алайгъи ссаламгъа – элли сагъифа. Идрис алайгъи ссаламгъа – отуз сагъифа. Ибрагим алайгъи ссаламгъа – он сагъифа тюшгендик. Гъар бириси – гъакъ ва герти болган Аллагъу Таланы сёлеридир.

Къуръан ал-Карим

Аллагъу Тааладан гелген китапланы арасында инг артда гелгени – Къуръан ал-Каримдик. Ол Къуръан арап тилде болуп, яхшы ва яман ишлени гъар би-

риси анда баян этилгендик – яхшы ишлени этмеге, яман ишлерден таймагъа.

Алдын болган пайхаммарлардан йигирма сегизи Къуръанда эсгерилгендик. Булардан йигирма беши – ихтилафсыз пайхаммар болганлардыр, уъчюсюню пайхаммарлыгында ихтилаф бардыр.

Ихтилафсыз болганлар булардыр: Адам, Идрис, Нугъ, Гъуд, Салигъ, Ибрагим, Лут, Исмайыл, Исгъакъ, Якъуб, Юсуп, Аюб, Шугъайыб, Муса, Гъарун, Зулкипли, Давуд, Сулейман, Ильяс, Альясаъ, Юнус, Закаръя, Ягъия, Иса, Мугъаммад алайгъиму салавату ва ссалам. Ихтилаф болганлары: Узайыр, Лукъман, Зулкъарнайндюр.

Къуръан ал-Карим тюшген сонг, алдын болган уъч китап булан да, юз сагъифа булан да амал этмеге дурус тюгюлдюр. Аларда язылган бир-бир гьукмулар Къуръан ал-Карим булан бузулгандыр. Аларда ёкъ хыйлы гьукмулар да Къуръанда баян этилгендик. Къуръанны гьукмулары тюшгенден берли гьеч алышырмагъан, эндиден сонг да алышынажакъ тюгюлдюр.

Къыяматгюн

Къыяматгюн деп шол бир гюнге айталар: ол гюнде бу дюньяда олюп гетген адамлар гъар бириси бир ерге жыйылып, яхшы ва яман ишлерден Аллагъу Таалагъа гьисап берирлер. Яхшы амаллы адамлагъа – женнет, яман амаллы адамлагъа – жагъаннам – ол гюнде гъазир боладыр.

Дюнья яратылгандан берли олюп-чирип битген адамлар, гъам алдын болган пайхаммарлар гъар бириси ол гюнде гъазир болажакълар.

Къыяматгюн не заман болажакъ гьеч кимге маълум тюгюл, янгыз Аллагъу Таала озю биледир. Къыяматдан алдын болажакъ бир къадар ишлер бардыр, оланы биринчиси де – ажжал (олюм)дюр.

Ажжал – олюм

Азраил малайик гелип жаныбызны алганда, биз гьеч затны билмейген болуп къалабыз. Шондан сонг бизин къабургъа гёмелер. Къабургъа Мункар, Накир деген эки малайик гелип, бизге: «Раббинг ким? Дининг къайсыдыр? Пайхаммаринг ким?» йимик динни суалларындан сорайлар.

Яхшы адам алив жаваплар берип бола. Ол гиши къабурда женнетде йимик турар, Къыяматгюн болгъаны да билмей къалыр. Амма яман адам болса, ол гьеч жавап берип болмас. Ол чарасыз, къабурда жагъаннамда йимик азаплар булан турар. Къыяматгюн къачан болар экен деп къарай туруп къалыр.

Гъазирлеген Гъасан ОРАЗАЕВ
(давами гелеген номерде)

– Намаз кьылагьанда мен рукугь этмеге унутуп, сужда этдим. Энни нечик этмеге тарыкьман?

– Арты булан гелеген ракаатны рукугьуна етишгенче рукугь этмеге унутгьаныгьызы эсге алсагьыз, шогьар кьайтмагьа тарыкь ва артда саждатуль сагьви этмеге тарыкь (салам бергенче эки сужда этив). Эгер артындагы ракаатда рукугь этмеге унутгьаныгьызы эсге гелген буса, саламны алдында бирдагы ракаат кьылмагьа ва саждатуль сагьви этмеге тарыкь. Амма шолар этилмесе, рукугь кьутгьарылган саялы намаз саналмай ва ону янгьдан кьылмагьа тарыкь.

– Кьызардашым эри булан айлы вакьтисинде айрылган эди. Ол айрылыв сёзлени телефондан таба айтды. Уч йылы узагьында гьалла-гьалла юрюп, гьали ону кьайтармагьа сюе. Шариатгьа гьере ол шолар этмеге боламы?

– Айлы кьатындан айрылмакь гьарам санала, тек айрылыв тюз бола. Бу гезикде айрылыв сёзлени нече керен айтгьанны, нече керен салгьанны гьисапгьа алынмагьа тарыкь. Эгер айрылыв сёзлер бир яда эки керен айтылган буса ва тазальвну вакьтиси (идда) оьтмеген буса, эри: «Мен сени кьайтараман», – деген сёзлени айтгьып, кьатынын кьайтармагьа бола. Эри кьатынын уч керен салып айыргьан буса, ол ону кьайтармагьа болмай. Олар янгьдан кьошулмакь учун, шариатгьа гьере, кьатын башгьа адамгьа эрге барып айрылмагьа герек.

– Йыламакь гьонагь санала деп эшитген эдим. Шо тюзю?

– Йыламакь гьонагь туюл, неге десе Аллагьны Элчиси ﷺ оьзю де, асгьабалар да Аллагьдан кьоркьуп да, тас этивлени ва айрывланы ачылыгьындан да йылайган гезиклер болган. Пайхаммар ﷺ анасыны кьабуруну уьстуне гелгенде гёзьяш тёкген болган, онда болганлар да шо заман йылагьанлар. Амма агь уруп йыламакь, оьпкелевлер этип сарнамакь, кьычырмакь Ислам дин булан гертиден де гери урула. Неге туюл бары да болагьан ишлер Аллагьны ихтиярына гьере болагьан саялы, Есибиз йиберген негерге де чьдамылыкь этип болмагьа тарыкь.

– Эр-кьатын айрылагьанда агьлюню малы нечик бёлюне?

– Шариатгьа гьере, эр-кьатын айрылагьанда ортакь мал гьар ким кьазангьанын оьзюне кьоя. Демек, ортакь мал пайланагьанда эр-кьатынны гьариси оьзю кьазанган пайын яда савгьатгьа туюшгенин оьзюне кьоя. Мисал учун, агьлюде янгьыз эри кьазана буса, айрылагьанда кьатынгьа тиеген пай – ол уйлегенче еслик этеген мал ва эри савгьат этген затлар. Шо кепдеги гьал эрге де тие, эгер янгьыз кьатын кьазана буса. Эгер олар экевю де кьазана буса – гьариси кьазангьанын оьзюне кьоя.

Аявлу охувчулар, "Мобильный байлавлукь" деген рубрикабызгьа SMS-лер геле. Туюде шоланы беребиз. Шолагьа сиз де язмагьа боласыз.

Бизин номерибиз:
8928-800-01-97

– Жамиятыбызны пасатлыкьдан ва эдепсизликден нечик сакьламагьа бола экен?

– Гьалиги жамиятыбызны пасатлыкьдан ва эрши ишлерден сакьламагьа болурбуз, эгер гьар ата-ана оьз авлетлерине юреги авруп, оланы желегенин гьайын этсе. Олай демек гьар ата-ана тарбия борчун кьютуп, яшларына гиччиден тутуп дин-ругь

байлыкьланы, англавланы сингдирмекни кьастын этмеге тарыкь. Шолай этилинсе, натижа да гьермекли болур, Аллагь буюрса. Уьстевюне, бу масьаланы чечивде биз Пайхаммарны ﷺ шу гьадисине гьере юрюсек, хыйлы осал ишлерден сакьланмагьа болур адик: «Сизге гелечилер гелип, дини ва кьылыгьы сизин рази кьалдырагьан улан саялы тилесе, шолай адамгьа кьызыгьызын бери-

гиз. Сиз шолар этмесе гиз Эр юзюнде питне яйылажакь» (Тирмизи тапшурган гьадис). Эгер биз Пайхаммар ﷺ айтгьан шу сёзлени яшавгьа чыгьармагьа болсакь, жамиятыбызны биябурлукьдан сакьламагьа боларбыз, менлигибизни сакьларбыз. Шо саялы, ата-ана авлетлеригизни заманында уйлендиригиз, жамиятда эрши ишлер яйылыгьыга себеп болмагьыз.

– Магьа борчлу адам ярлы ва акьчасы ёкь буса, не этмеге тарыкь?

– «Асналь Маталиб» деген китапда Закария аль-Ансари дейген улуу алим булай яза: «Пакьырлыгьы токьташдырылган адамдан борч кьайтармакьны тилемек, талап этмек, артына туюшмек, басгьын этмек, гьызарламакь гери урула (гьарам), неге туюл Есибиз Аллагь ол адамны имканлыгьы болганча борчун гери кьайтармакьны артгьа салмагьа буюргьан».

Аллагьу таала сыйлы Кьурьанда булай айта (маьнасы): «Эгер борчгьа гирген адам авур гьалда буса, ону гьалы яхшы болганча заман беригиз» («аль-Бакьара» сура, 280-нчи аят). Пайхаммарны ﷺ гьадисинде булай деп билдириле: «Ким пакьыр адамгьа борч тёлевюн артгьа теберсе яда шону гечсе, Аллагь ол адамны гьар якьгьа яйылагьан жагьаннемни ийисинден сакьлар». Шо саялы имканлыгьы ёкь адамгьа борч тёлевюн артгьа салмакь бек рагьмулу ишлерден санала.

ДАГЕСТАНСКИЙ ИСЛАМСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ ШЕЙХА МУХАММАД-АРИФА

ОБЪЯВЛЯЕТ ПРИЕМ АБИТУРИЕНТОВ НА ОЧЕРЕДНОЙ УЧЕБНЫЙ ГОД

Обучение предназначено для получения целостных знаний о религии и подготовки специалистов со средним и высшим профессиональным религиозным образованием по направлению «культ исламского вероисповедания» квалификации «священнослужитель исламского культа»

ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ:

- ✓ в Дагестанском исламском университете – 5 лет;
- ✓ в Медресе – 3 года.

ДОКУМЕНТЫ НЕОБХОДИМЫЕ ДЛЯ ПОСТУПЛЕНИЯ:

- ✓ нотариальная копия аттестата или диплома;
- ✓ копия паспорта – 2 шт.;
- ✓ фотокарточки размером 3x4 в количестве пяти штук;
- ✓ медицинская справка Ф 086;
- ✓ прививочный сертификат Ф 156/у-93;
- ✓ рекомендация от преподавателя религиозного обучения либо от руководителя мечети (имама) расположенной по месту жительства абитуриента.

ПРИЁМ ДОКУМЕНТОВ ЕЖЕДНЕВНО
КРОМЕ ПЯТНИЦЫ
С 9.00 ДО 17.00
ПЕРЕРЫВ С 12.00 ДО 13.00

г. Махачкала, ул. Дахадаева, 136

Наш адрес:

тел.: 8 988 294 56 16

– Уллатамны кьабуруну алдында терек оьсген. Магьа шону гесип тайдырмагьа яраймы?

– Кьабурну кьырыйында оьсген те-

рекни гесмеге тарыкь туюл, неге десе сюннетге гьере, о ва оьзге оьсюмлюклер Аллагьгьа макьтавлар эте. Амма шо терек бусурманлагьа четим эте буса, гьалгьа гьере ону гесип тайдырмагьа да ярай.

Рузнама

Сентябрь

дни	Утрений	восх.	Обеден.	После-обеден.	Вечерн.	Ночной
1	03:30	05:12	11:52	15:34	18:27	19:57
2	03:31	05:13	11:51	15:33	18:25	19:55
4	03:34	05:15	11:51	15:31	18:22	19:52
6	03:37	05:17	11:50	15:29	18:18	19:48
8	03:40	05:19	11:49	15:26	18:15	19:45
10	03:43	05:21	11:49	15:24	18:11	19:41
12	03:45	05:23	11:48	15:22	18:08	19:38
14	03:48	05:26	11:47	15:19	18:04	19:34
16	03:51	05:28	11:46	15:17	18:00	19:30
18	03:53	05:30	11:46	15:15	17:57	19:27
20	03:56	05:32	11:45	15:12	17:53	19:23
22	03:58	05:34	11:44	15:10	17:50	19:20
24	04:01	05:37	11:44	15:07	17:46	19:16
26	04:03	05:39	11:43	15:05	17:42	19:12
28	04:06	05:41	11:42	15:02	17:39	19:09
30	04:08	05:43	11:42	15:00	17:35	19:05